

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

С.В. ВАСИЛЬЧАК,
д.е.н., професор, Львівський державний університет внутрішніх справ
О.Р. ЖИДЯК,
д.е.н., доцент, провідний науковий співробітник ННЦ «Інститут аграрної економіки
Ю.О. ГРИНІВ,
кандидат економічних наук

Непряме оподаткування в країнах ЄС: особливості розвитку та можливості застосування в Україні

В науковій статті визначено склад податкових надходжень в доходах бюджетів країн-членів ЄС та України. Діагностовано проблеми гармонізації податкових систем ЄС та України. Визначено тенденції розвитку системи непрямого оподаткування в країнах ЄС, причини реформування податкових систем. Визначено особливості розвитку непрямих податків в ЄС. Зосереджено увагу на проблемі розвитку непрямого оподаткування в Україні. Доведено необхідність його оптимізації відповідно до умов євроінтеграції. Виокремлено основні пропозиції подальшого розвитку вітчизняної податкової системи відповідно до норм та принципів Європейського Союзу.

Ключові слова: непрямі податки, гармонізація податкових систем, податок на додану вартість, акцизний податок, мито.

С.В. ВАСИЛЬЧАК,
д.э.н., профессор, Львовский государственный университет внутренних дел
О.Р. ЖИДЯК,
д. э. н., доцент, ведущий научный сотрудник ННЦ «Институт аграрной экономики»
Ю.О. ГРИНІВ,
кандидат экономических наук

Косвенное налогообложение в странах ЕС особенности развития и возможности использования в Украине

В научной статье определен состав налоговых поступлений в доходах бюджетов стран-членов ЕС и Украины. Диагностированы проблемы гармонизации налоговых систем ЕС и Украины. Определены тенденции развития системы косвенного налогообложения в странах ЕС, причины реформирования налоговых систем. Определены особенности развития косвенных налогов в ЕС. Сосредоточено внимание на проблеме развития косвенного налогообложения в Украине. Доказана необходимость его оптимизации в соответствии с условиями евроинтеграции. Выделены основные предложения дальнейшего развития отечественной налоговой системы в соответствии с нормами и принципами Европейского Союза.

Ключевые слова: косвенные налоги, гармонизация налоговых систем, налог на добавленную стоимость, акцизный налог, пошлина.

S. VASILCHAK,
doctor of sciences, professor, Lviv State University of Internal Affairs
 O. ZHYDYAK,
Doctor of Economics Associate Professor
 Y. HRYNIV,
Ph.D. in Economical Science

Indirect taxation in EU countries: peculiarities of development and possibility of application in Ukraine

The article describes the composition of tax revenues in the budgets of the EU member states and Ukraine. Diagnosed problems of harmonization of tax systems of the EU and Ukraine. The tendencies of the development of the system of indirect taxation in the EU countries, the reasons for reforming tax systems are determined. The peculiarities of the development of indirect taxes in the EU are determined. The focus is on the problem of the development of indirect taxation in Ukraine. The necessity of its optimization in accordance with the conditions of European integration is proved. The main proposals for the further development of the domestic tax system in accordance with the donor and principles of the European Union are outlined.

Keywords: indirect taxes, harmonization of tax systems, tax on added value, excise tax, duty.

Постановка проблеми. Зміна багатовекторності зовнішньоекономічної діяльності України та відносин на міжнародній арені в умовах подій останніх років загострила проблему вибору і реалізації основного напрямку регіональної інтеграції економіки нашої держави. На сьогодні проєвропейський вектор розвитку Української держави вже обрано, що вимагає відповідних кроків по забезпеченні формування ефективної конкурентоспроможності економіки, яка б відповідала особливостям розвитку економік Європейського Союзу.

Таким чином, дослідження особливостей розвитку та формування податкових систем країн-членів ЄС є одним з важливих аспектів подальшого наближення вітчизняної державної управлінської системи до норм ЄС.

Метою статті є розгляд особливостей розвитку системи непрямих податків в країнах-членах Європейського Союзу та визначення напрямків зміни непрямих оподаткування в Україні.

Виклад основного матеріалу. Направленість розвитку податкової системи України до її гармонізації з податковими нормами та правилами Європейського Союзу забезпечує додаткову увагу до розвитку непрямих податків в Україні та виведення механізму їх справляння до вимог ЄС.

До непрямих податків в країнах Європи віднесено такі: податок на додану вартість, митні збори акцизні податки та інші форми податків з обороту. При цьому, відповідно до вимог Світової організа-

ції торгівлі до непрямих податків віднесено податки на продаж, акцизний збір, податок з обороту, податок з франшизи, ПДВ, податок на дарунки та спадщину, гербовий збір, податок на матеріальні запаси та обладнання, кордонний збір тощо [1].

Основними тенденціями на рівні європейських держав в питанні розвитку непрямих оподаткування є такі [1]:

- розширення податкової бази при справлянні непрямих податків – такий крок визначається як ефективний у порівнянні з можливістю підвищення ставки податку;

- сприяння на рівні органів державної влади ефективному та швидкому розвитку митної сфери в напрямку забезпечення першочергово якісного виконання покладених на митні органи функцій;

- формування глобального правового середовища, що дозволить забезпечити узгоджений єдиний підхід до сплати непрямих податків (непрямі податки мають сплачуватися в країні кінцевого споживання товару, а не країні його походження), а також сприятиме зниженню рівня розмивання бази оподаткування та виведення прибутку з-під оподаткування.

Попри це, основною метою розвитку податкових систем країн-членів ЄС є забезпечення поетапної гармонізації норм та правил справляння податків для одержання максимального ефекту від податкової політики. Процес гармонізації податкових систем країн-членів ЄС передбачає реалізацію двох кроків:

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

- забезпечення стандартизації податкових систем;
- забезпечення коінтеграції інституцій та використання спільних методів для сталого соціального та економічного розвитку країн ЄС.

Зважаючи на такі завдання подальшого розвитку податкових систем країн-членів ЄС та попри формування єдиної економічної зони та єдиного ринку в процесі історичного розвитку питання уніфікації податкових систем країн ЄС є дискусійним. Це пов'язано першочергово з тим, що усі основні рішення в податковій сфері приймаються на рівні органів державної влади країн-членів ЄС, що автоматично висуває на передові позиції інтереси окремої держави перед інтересами Євроспільноти.

При дослідженні розвитку системи непрямого оподаткування в країнах ЄС можна звернути увагу на такі основні аспекти:

- надходження від справляння непрямих податків на рівні з доходами від справляння прямих податків та соціальних страхових платежів входить до трійки основних доходних джерел бюджетів країн-членів ЄС;
- розвиток системи непрямого оподаткування відбувався на основі завдання спрощення торговельних режимів між країнами-членами ЄС;
- частка податкових надходжень у ВВП в країнах ЄС-15 та «нових» членах ЄС коливається від 28–29% до 49–51%; при цьому, саме «нові» країни-

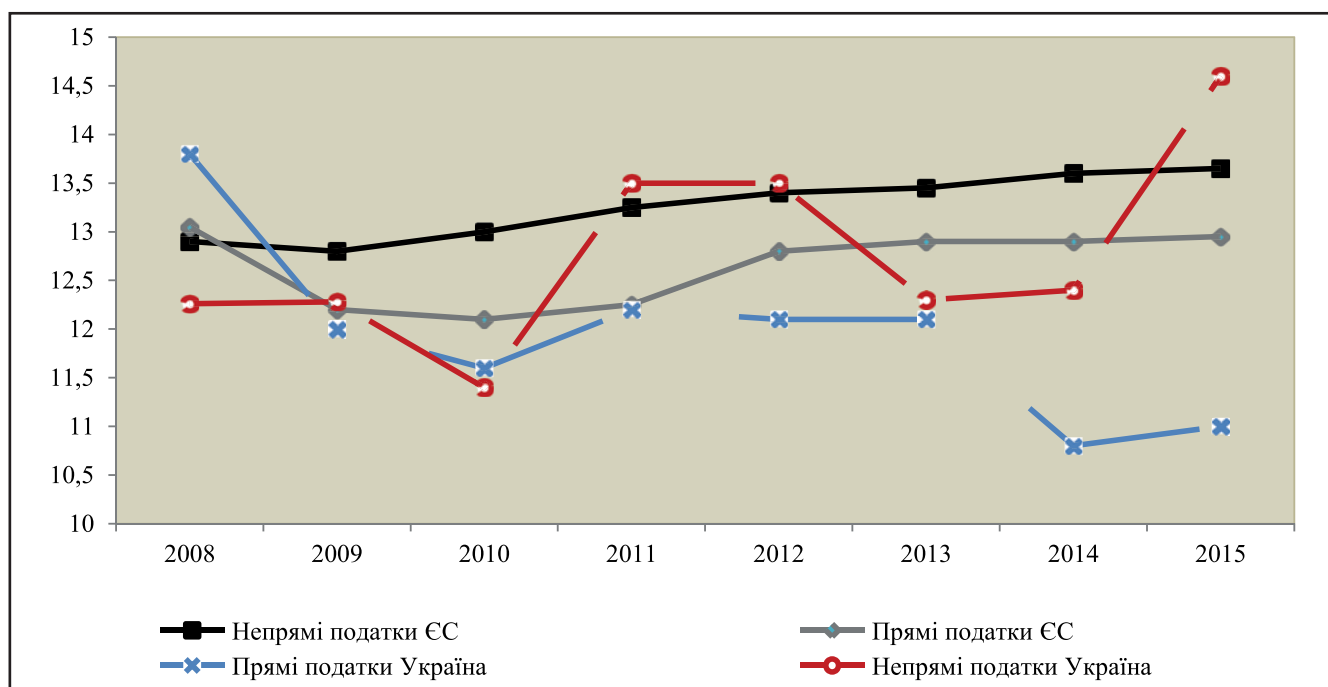
члени ЄС характеризуються суттєвим внеском податків на споживання в податкових надходженнях;

- ключовим доходним джерелом є податок на додану вартість, справляння якого забезпечує формування в середньому 6–9% ВВП країни; механізм адміністрування цього податку сформовано на основі ефективного та збалансованого поєднання двох складових – широка база оподаткування та високі податкові ставки;

- системи адміністрування акцизних податків в країнах ЄС значно різняться та перебувають на початковому етапі гармонізації.

Таким чином, податкові системи країн-членів ЄС характеризуються певними особливостями формування та розвитку, що пов'язане з визначенням пріоритетів їх розвитку, бюджетними взаємовідносинами та низкою інших факторів. При цьому, гармонізація систем справляння непрямих податків вимагає високого рівня бюджетної інтеграції, однорідної видаткової політики та політики формування податкових доходів.

Якщо звернути увагу на питання особливостей тенденцій розвитку систем непрямого оподаткування в Україні та країнах ЄС, спостерігається зростання ваги непрямих податків в забезпеченні економічного розвитку держав після кризи 2009 року (див. рисунок). Причиною цього стало зростання рівня дефіциту бюджетів країн ЄС

Динаміка частки прямих та непрямих податків в складі ВВП країн-членів ЄС та України у період 2008–2015 рр., %

Джерело: на основі [5, 2, 3]

та України, що було зумовленим нестачею доходів бюджетів. В результаті спостерігається зміна вектора податкової політики в напрямку інтенсивного використання такого податкового інструменту як непрямі податки.

Так, якщо в до кризовий період в країнах ЄС спостерігалось переважання частки прямих податків над непрямими (13,07% прямих податків відповідно до 12,9% непрямих податків у 2008 році), з 2009 року частка прямих податків стрімко знизилася, а непрямих зросла. Сьогодні різниця між часткою непрямих та прямих податків в складі ВВП країн ЄС коливається в межах 0,7 в.п.

Щодо України, в нашій податковій системі також відбуваються зміни на користь переважання непрямих податків в структурі фіскальних надходжень до бюджету: ставки непрямих податків зростали, крім того, відбувалося поступове розширення бази оподаткування. Так, ставка ПДВ зберігається на рівні 20%, проте з квітня 2015 року введено в дію знижену ставку 7% для оподаткування операцій з постачання лікарських засобів та виробів медичного призначення; відбувається поетапне зростання ставок акцизного податку.

Зважаючи на особливості формування політики справляння непрямих податків в країнах-членах ЄС та Україні, доцільним є виділення основних напрямків гармонізації вітчизняного законодавства в сфері непрямого оподаткування до норм та правил ЄС. Першочерговою є оптимізація системи адміністрування непрямих податків в Україні до вимог країн ЄС, яка повинна проходити в таких напрямках:

- формування партнерських відносин і співпраці між платниками податків та фіскальними органами, зокрема:
 - зміни пріоритетності в діяльності органів Державної фіскальної служби з контролю за платниками податків на організацію роботи з неплатниками;
 - забезпечення інформаційної підтримки платників податків зі сторони податківців в питанні визначення переліку потрібних до сплати податків;
 - забезпечення надання якісних послуг ДФС платникам податків в будь-якому відділенні податкової служби;
 - підвищення відповідальності за недотримання законодавства у сфері оподаткування платників податків та фахівців фіскальних органів;
 - формування податкового контролю як попереджувальної, а не наслідкової системи шля-

хом організації контролю платників податків при їх реєстрації;

- посилення боротьби з корупцією шляхом застосування адміністративних методів;
- спрощення умов оподаткування для платників податків та фіскальної служби через:
 - формування єдиної інформаційної бази даних стосовно громадян та суб'єктів підприємницької діяльності;
 - формування єдиної та простої форми звітності для спрощення організації процесу сплати податків;
 - формування Єдиного вікна для подання податкової звітності, що дозволяє надавати її в режимі онлайн;
 - сприяння та забезпечення реалізації відповідних необхідних кроків для введення в дію системи Єдиного рахунку;
 - мінімізації кількості звітних періодів.

Щодо основних непрямих податків, гармонізація їх справляння відповідно до норм та вимог ЄС передбачає подолання низки проблем. У системі справляння акцизного податку до таких перепон віднесено:

- проблему неузгодженості ставок податку в Україні та країнах ЄС;
- неточності і неспівпадіння визначення об'єктів оподаткування в системах;
- наявність та використання схем ухилення від сплати акцизного податку, а також проблеми контрабанди та контрафакту товарів;
- існування складної і непрозорої системи адміністрування акцизного податку в Україні;
- проблема розвитку «тіньового» сектору економіки, в результаті чого державний бюджет недоотримує значні фінансові ресурси;
- проблема відмінності пільгового оподаткування акцизним податком та його поширеності на монопольні і товари з високим рівнем рентабельності в Україні та країнах-членах ЄС.

Основними напрямками гармонізації митної політики України та країн ЄС є:

- реформування нормативно-правової бази та митного законодавства нашої держави в напрямку імплементації Митного кодексу і стандартів ЄС;
- спрощення системи митного контролю та митного оформлення товарів через автоматизацію оформлення документів;
- забезпечення співпраці прикордонних пунктів України та інших країн для ефективної боротьби з спробами порушення законодавства;

– забезпечення ефективної взаємодії митних органів зі громадськістю та представниками бізнесу;

– подолання корупційних схем при перетині державних кордонів та спроб ухилення від сплати мита.

Реформування механізму справляння податку на додану вартість має передбачати вирішення таких проблем:

– ухилення від сплати податку на додану вартість через невідповідне декларування ПДВ;

– неефективність та нестабільність законодавства в сфері оподаткування ПДВ через часті та неузгоджені з іншими нормами та податковими правилами зміни;

– складність системи адміністрування податку на додану вартість, що характеризується неоднозначністю і можливостями ухилення від сплати ПДВ;

– незаконне відшкодування податку на додану вартість;

– оптимізації системи електронного адміністрування податку на додану вартість для її ефективного використання та функціонування.

Висновки

Таким чином, основними напрямками реформування справляння непрямих податків є:

– по-перше, автоматизація процесів адміністрування справляння податків та митних платежів, що забезпечить обмеження впливу людського фактора на систему оподаткування;

– по-друге, подальша гармонізація законодавчої системи в сфері акцизного та митного оподаткування до норм та правил Європейського Союзу;

– по-третє, формування акцизної та митної політики з пріоритетністю підтримки національного виробника та малого бізнесу.

Список використаних джерел

1. Заводовський С.В. особливості непрямого оподаткування в країнах-членах Європейського Союзу / Заводовський С.В. // Global International Scientific. – Режим доступу: <http://gisap.eu/ru/node/1117>.

2. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>.

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

4. Податкова реформа. Факти і цифри. Міністерство фінансів України. – 2015. – 60 с.

5. Eurostat – Government finance statistics [Electronic resource] / Eurostat statistics explained. – Access mode: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics_explained/index.php/Government_finance_statistics.

О.В. КОВАЛЬ,

аспірант, Хмельницький університет управління та права

Моделювання обсягів податкових надходжень від суб'єктів індустрії програмної продукції

Стаття присвячена моделюванню обсягів податкових надходжень від суб'єктів індустрії програмної продукції. Визначено етапи побудови моделі та фактори впливу на формування обсягів податкових надходжень від суб'єктів індустрії програмної продукції. Виявлено достовірність побудованої моделі та кількісні і якісні зміни обраних факторів задля удосконалення податкового регулювання зазначених суб'єктів.

Ключові слова: моделювання, фактори, суб'єкти індустрії програмної продукції, інтерпретація, валідація, обсяги податкових надходжень.

А.В. КОВАЛЬ,

аспірант, Хмельницький університет управління та права

Моделирование объемов налоговых поступлений от субъектов индустрии программной продукции

Статья посвящена моделированию объемов налоговых поступлений от субъектов индустрии программной продукции. Определены этапы построения модели и факторы влияния на формирование объемов налоговых поступлений от субъектов индустрии программной продукции. Выявлена достоверность построенной модели, количественные и качественные изменения выбранных факторов для совершенствования налогового регулирования указанных субъектов.